

TEMAT: Sacharydy.

CUKROWCE (CUKRY, SACHARYDY WĘGLOWODANY)

- **Obok białek i tłuszczów są podstawową grupą związków naturalnych.**
- **Doświadczenie 1: Badanie składu pierwiastkowego cukrów.**

Cukry -charakterystyka ogólna

- Zbudowane są z węgla, wodoru i tlenu,
- wzór ogólny: $C_n(H_2O)_m$,
- końcówka *-oza*

→ CUKRY PROSTE

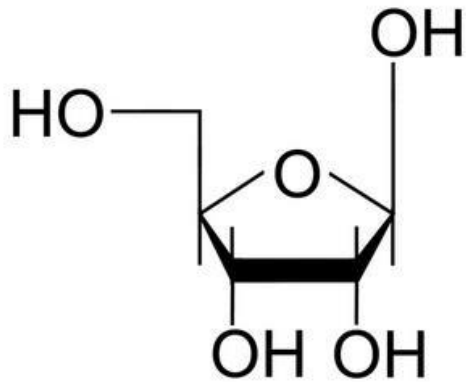
(monosacharydy, jednocukry) – zawierające od 2-8 atomów C w cząsteczce)

→ CUKRY ZŁOŻONE

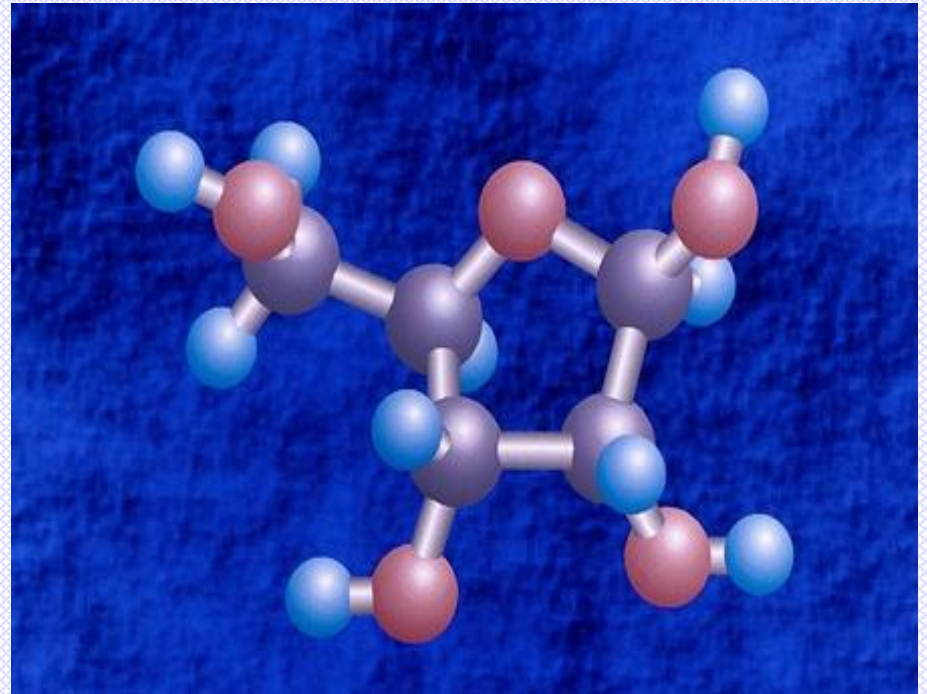
- oligosacharydy - powstałe z połączenia od 2 do 10 cząsteczek cukrów prostych
(*disacharydy* powstałe z połączenia 2 cząsteczek cukrów prostych)
- polisacharydy - powstałe z połączenia więcej niż 10 cząsteczek cukrów prostych

PENTOZY

ryboza, deoksyryboza

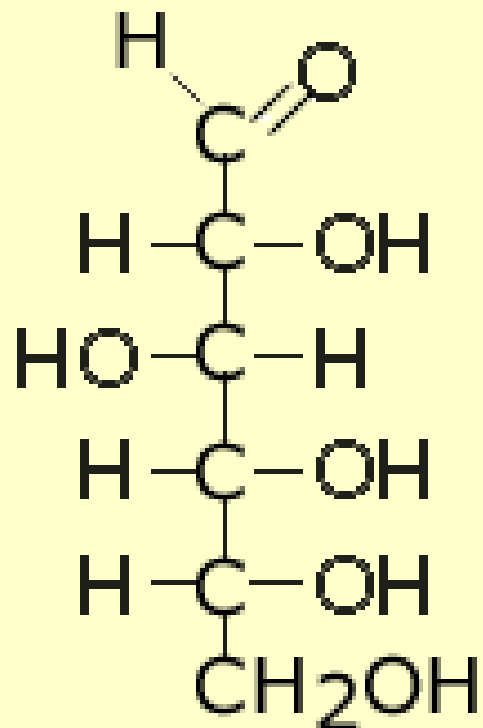

Ryboza

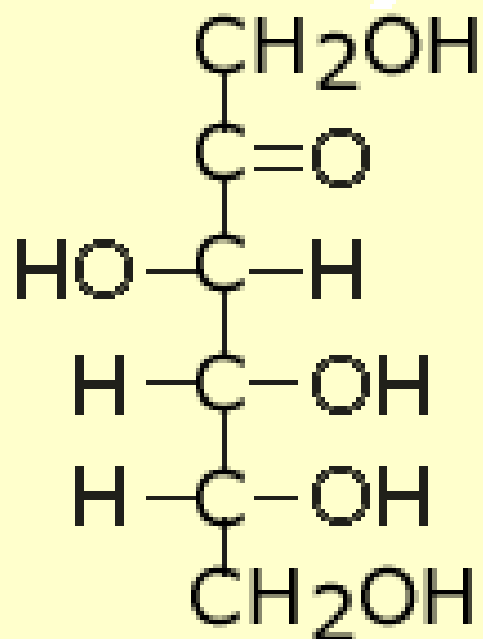

HEKSOZY

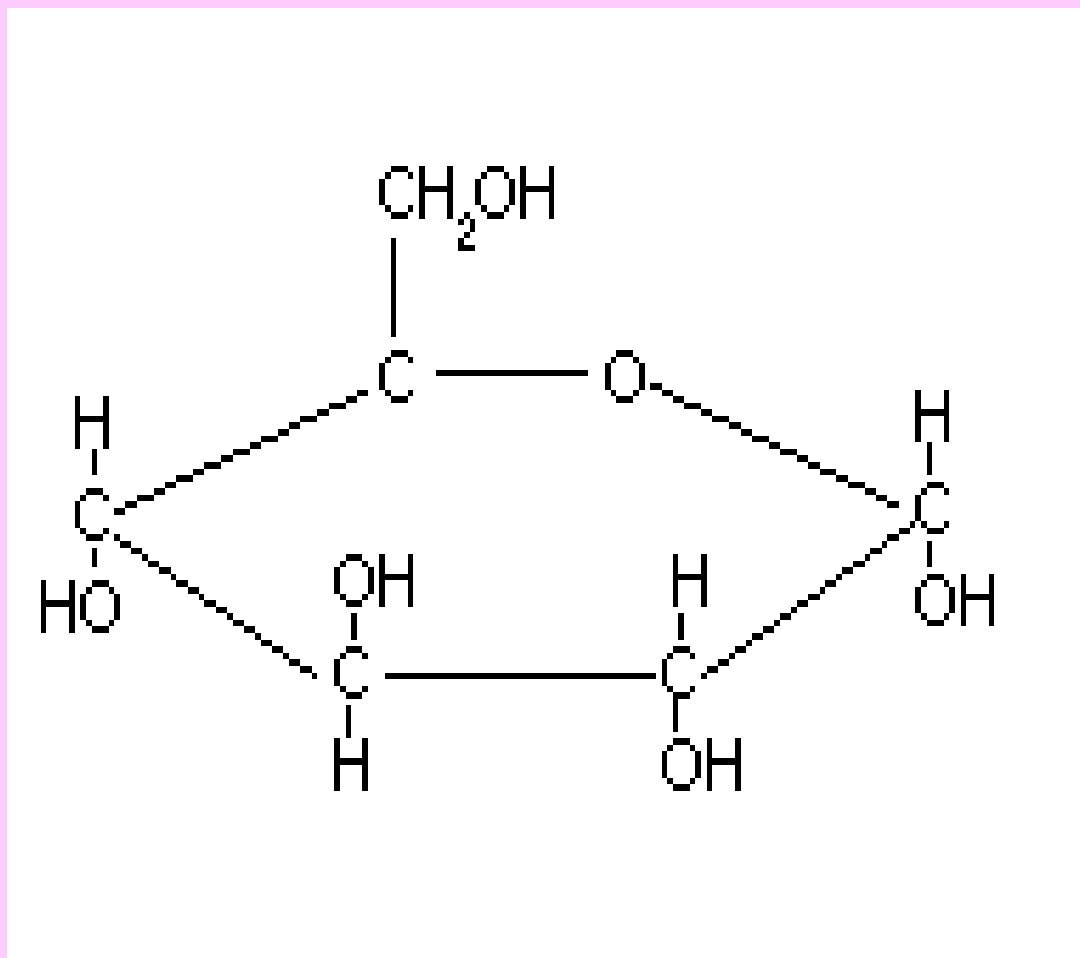
Glukoza

Fruktoza

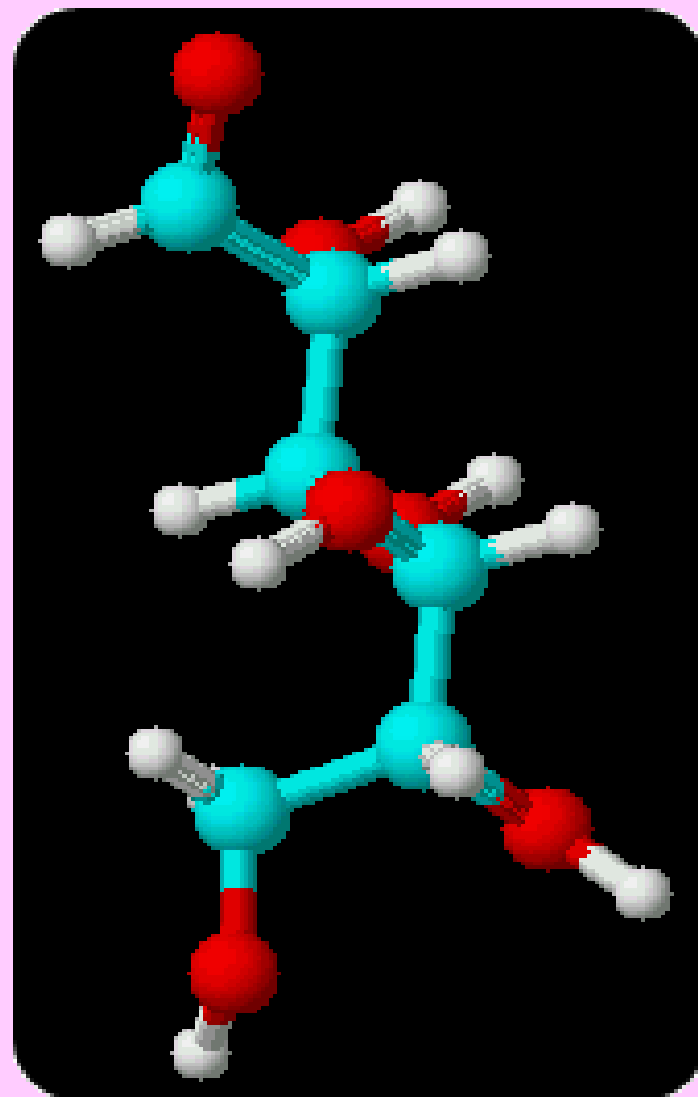

Forma pierścieniowa glukozy

Monosacharydy: Glukoza- $C_6H_{12}O_6$

- cukier gronowy
- występuje w winogronach
- substancja stała, biała, dobrze rozpuszczalna w wodzie, o słodkim smaku
- główne paliwo biologiczne i forma transportowa u zwierząt
- powstaje w procesie fotosyntezy
- wykorzystanie: lekarstwa, sztuczny miód, bańki choinkowe, lustra, tkaniny

FOTOSYNTENZA

światło

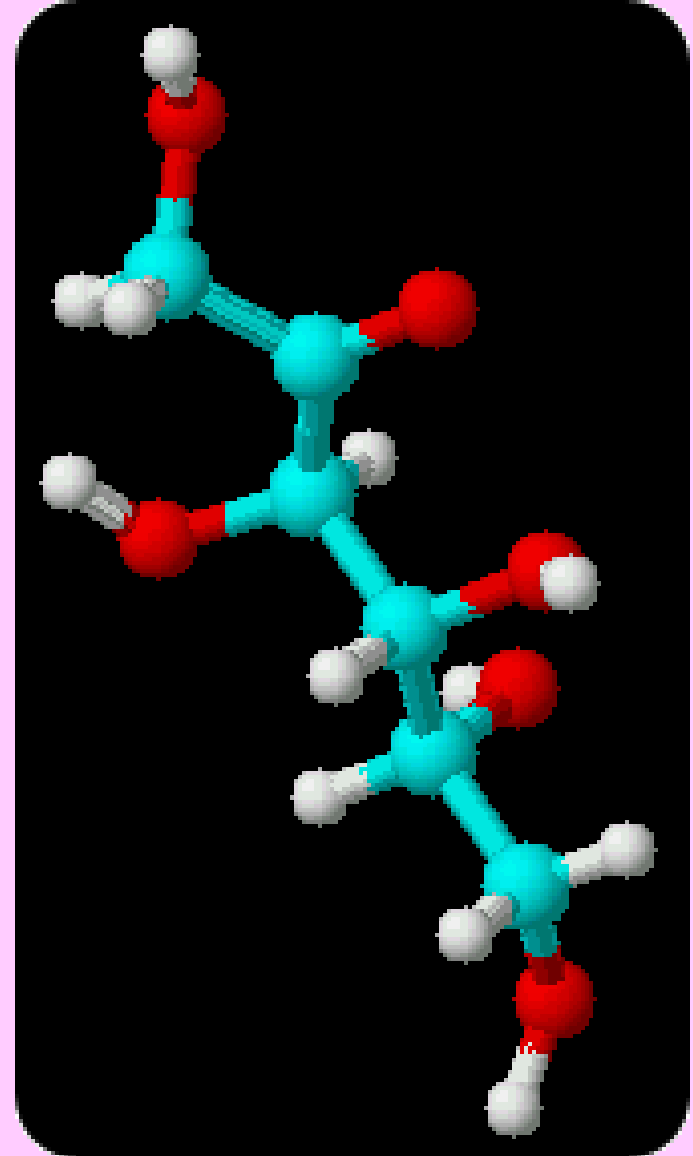
chlorofil

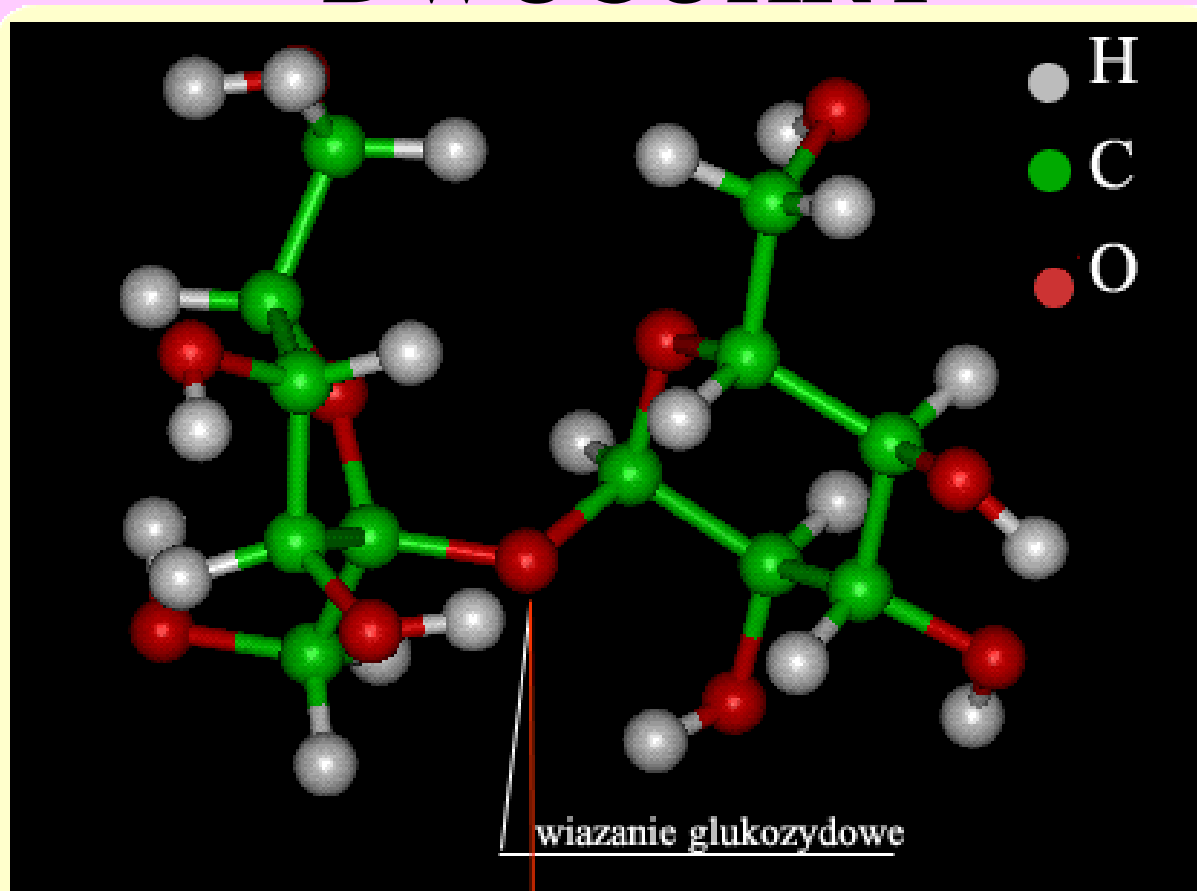

Monosacharydy: Fruktoza- $C_6H_{12}O_6$

- Cukier owocowy
- Występuję w soku wielu słodkich owoców i miodzie pszczelim
- znacznie słodsza od glukozy
- używana jako środek słodzący

DWUCUKRY

fragment cząsteczki fruktozy

fragment cząsteczki glukozy

sacharoza

połączenie
fruktozy
i glukozy

- u roślin stanowi
formę
transportową

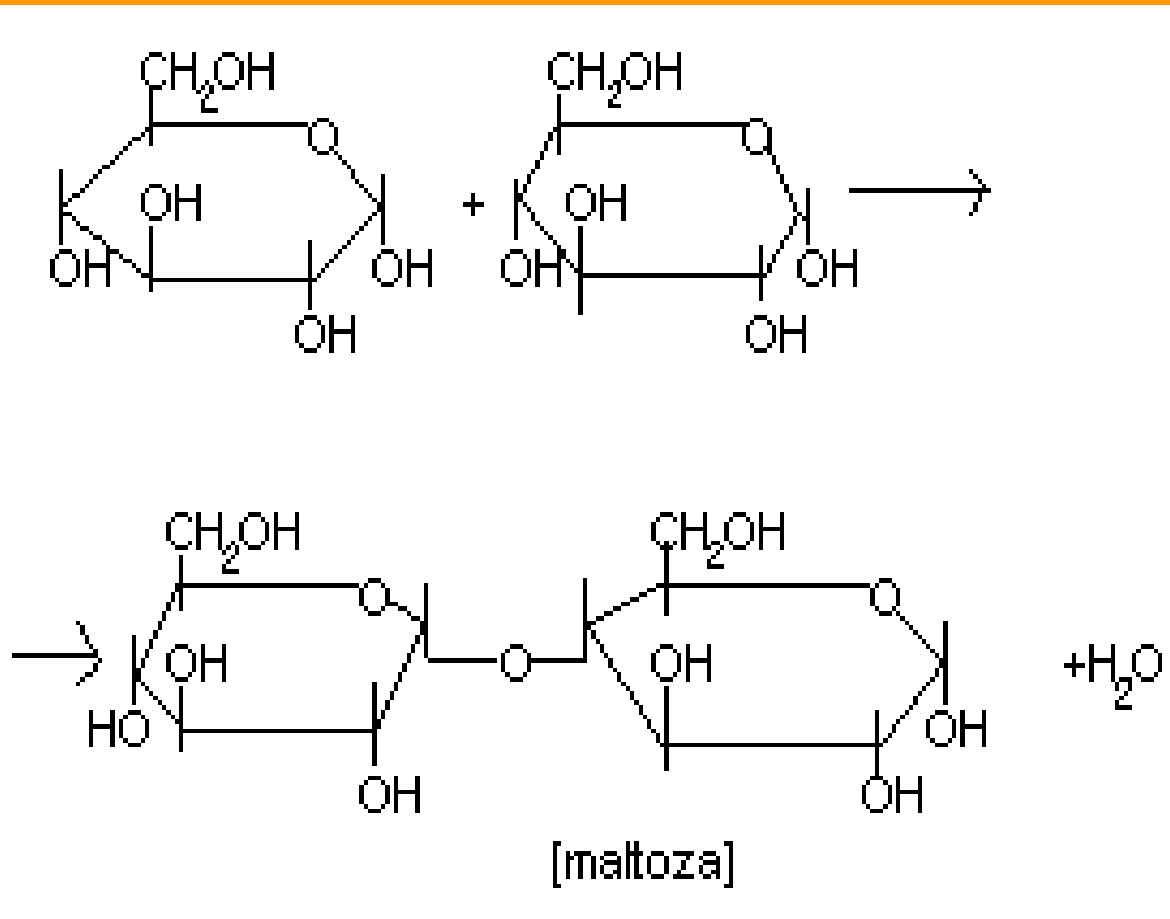
cukru

- występuje w
buraku cukrowym
i trzcinie cukrowej

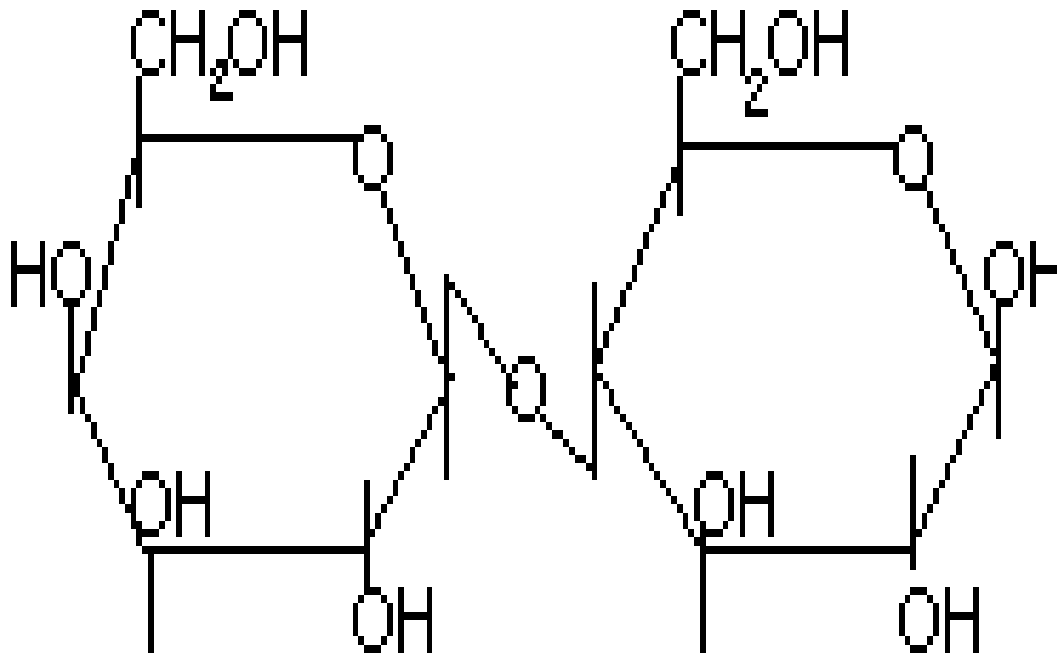
Zastosowanie: lekarstwa, syropy, ciastka, cukierki, kompoty

DWUCUKRY

maltoza

$C_{12}H_{22}O_{11}$
-połączenie
dwóch
glukoz
-występuje w
ziarnach
kietkującego
jęczmienia
-substancja
słodząca

Laktoza
połączenie
galaktozy i
glukozy

- Laktoza występuje w mleku ssaków;
- Znalazła zastosowanie w przemyśle farmaceutycznym, spożywczym, jako wypełniacz.

DWUCUKRY

Wielocukry Skrobia

- jest podstawowym związkiem zapasowym u roślin wyższych i niektórych grzybów
- występuje w bulwach ziemniaków i nasionach zbóż
- zbudowana z reszt glukozy ,
- to główny składnik pożywienia ludzi (mąka, kasze, ziemniaki).

- $(C_6H_{10}O_5)_n$ $n > 300$ (300 – 400)
- Zastosowanie: mąka ziemniaczana, klej, kisiel, budyń, miód sztuczny, cukierki, krochmal

Glikogen

- Wielocukier zapasowy w organizmie zwierzęcym i u grzybów
- zbudowany z reszt glukozy, mający strukturę krzaczastą.
- U człowieka występuje w wątrobie (do 6%) i mięśniach szkieletowych (do 1,5%).
- $(C_6H_{10}O_5)_n$

Celuloza (błonnik)

- zbudowana jest z wielu reszt glukozy, które tworzą długie proste i sztywne nitki, układające się równolegle.
- buduje szereg włókien naturalnych takich jak; *bawełna, len, konopie, sizał*, jest podstawowym surowcem do produkcji papieru.
- nie jest przyswajana przez człowieka i zdecydowaną większość zwierząt, ponieważ ich organizm nie syntetyzuje celulazy – enzymu rozkładającego celulozę. Celulozę produkują np. symbiotyczne bakterie i pierwotniaki żyjące w przewodzie pokarmowym roślinożerców.
- $(C_6H_{10}O_5)_n$ $n= 100 - 10\ 000$
- **Zastosowanie: papier, jedwab sztuczny, tkaniny bawełniane, lakiery, proch bezdymny, tkaniny lniane;**

Chityna

- homoglikan zbudowany z glukozoaminy,
- wchodzi ona w skład pancerzów bezkręgowców, występuje także w ścianach komórkowych grzybów
- $(\text{C}_8\text{H}_{13}\text{O}_5\text{N})_n$

Podsumowanie

FUNKCJE CUKRÓW

- **Strukturalna** – np. celuloza u roślin, chityna u grzybów i bezkręgowców
- **Zapasowa** – u roślin skrobia, inulina, u zwierząt i grzybów – glikogen
- **Energetyczna** – głównie glukoza, spalenie 1g glukozy dostarcza 16,4 kJ
- **Transportowa**- glukoza u zwierząt, sacharoza u roślin.